

Motion till riksdagen 2024/25:870

av **Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V)**

Jämställdhet och bistånd

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	3
4	Kvinnor och flickor drabbas när biståndet urholkas	4
5	Återinför en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik	5
5.1	Upprätta en handlingsplan för jämställdhetsarbetet	6
5.2	Ökad mätbarhet i biståndet.....	6
5.3	Återinsätt regeringens jämställdhetsambassadör	7
6	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).....	7
6.1	Särskilt stöd till barn och ungdomar	9
7	Water Sanitation and Hygiene (WASH) en jämställdhetsfråga.....	10
8	Stöd till kvinnoorganisationer och FN	11
9	Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser	12
10	Kvinnors och flickors frihet och egenmakt.....	13

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en handlingsplan för jämställdhetsarbetet för samtliga av Utrikesdepartementets ansvarsområden: säkerhet, handel och utveckling, vilken bör redogöra för resurs- och effektmål, uppföljning och rapportering för att säkerställa effektivitet och transparens, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge alla myndigheter under Utrikesdepartementet i uppdrag att se till att jämställdhetsarbetet ska integreras samt ingå i samtliga ambassaduppdrag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör tillse att tjänsten som jämställdhetsambassadör på Utrikesdepartementet utlyses och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta aktivt med att inkludera utsatta grupper inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i biståndet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering måste stärka barnrättsperspektivet i biståndspolitiska policyer och program och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste prioritera barns tillgång till SRHR och utbildning inom SRHR som en särskild fråga i biståndsarbetet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken, bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella

system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste motverka underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationer genom tydliga, bindande löften och ökade anslag till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer och feministiska rörelser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att jämställdhetsarbetet resurssätts över alla politikområden och att anslagen ökar i det bilaterala biståndet till multilaterala organisationer och till civilsamhällsorganisationer och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utveckla och inkludera ett bredare perspektiv kopplat till kvinnors frihet och egenmakt som innebär en holistisk syn på att motverka de strukturer som hindrar kvinnors och flickors fullständiga, jämlika och meningsfulla deltagande och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bidra till framtagandet av globala mål, genomförandestrategier och indikatorer samt verka för att finansiella resurser avsätts för att utmana normer och värderingar kring kvinnors och mäns ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta aktivt med åtgärder som bidrar till att reformera diskriminerande lagstiftning, inklusive traditionell och religiös familjerätt och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska främja jämställdhet på arbetsmarknaden, arbetsplatser och i skolor och motverka våld och trakasserier i dessa miljöer genom att verka för alla kvinnors, flickors och hbtqi-personers produktiva sysselsättning, skäliga arbetsvillkor, tillgång till vatten och sanitet och lika ekonomiska rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en kompletterande plan till reformagendan för bistånd, som syftar till att aktivt verka för rätten att organisera sig i fria och oberoende fackföreningar och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Utvecklingen för jämställdhet går bakåt globalt. De senaste åren har coronapandemin, krig och konflikter, miljö- och klimatkris, skuldkriser och globala energi- och livsmedelskriser lett till ökade nivåer av fattigdom. Det drabbar kvinnor i högre utsträckning än män. Antalet kvinnor och flickor som lever i konfliktdrabbade områden har ökat

med 50 procent de senaste fem åren. Parallellt med att demokratin nedmonteras globalt så sker en försämring av kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor, inte minst genom ett växande och organiserat motstånd mot jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Mot den bakgrunden är det nödvändigt att Sverige stärker sitt arbete för kvinnors och flickors rättigheter.

Regeringen betonar jämställdhet som ett kärnvärde. Trots detta har inte alla områden av Sveriges utrikespolitik ett jämställdhetsperspektiv. Sverige går i stället bakåt vad gäller finansiering av jämställdhetsinsatser, inte minst till feministiska organisationer och hbtqi-organisationer som lider av kronisk underfinansiering. SRHR är en fortsatt stark prioritering i de politiska ramverken, men det återspeglas inte i satsningar i biståndsbudgeten.

För vidare läsning om Vänsterpartiets utvecklings- och biståndspolitik, se vår motion En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (mot. 2023/24:2343).

4 Kvinnor och flickor drabbas när biståndet urholkas

Regeringens och Sverigedemokraternas politik innebär ett paradigmskifte i en lång tradition av svensk biståndspolitik. Något av det första man gjorde när man kom till makten var att överge det väletablerade enprocentsmålet. Det är ett mål som haft ett starkt stöd i riksdagen sedan slutet av 60-talet. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen. Omkring 70 procent av världens fattiga är kvinnor. Utvecklings- och biståndspolitik är en direkt jämställdhetsfråga.

Regeringen har gjort en total omläggning av biståndet genom sin nya reformagenda, kallad ”Bistånd för en ny era – frihet, egenmakt och hållbar tillväxt”. Men tvärtom vad titeln utlovar är regeringen tydlig med att svenska intressen ska ligga till grund för den nya biståndspolitik. Det går helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas: från mottagarens egna prioriteringar och behov. Man använder också biståndet som ett verktyg för att uppnå migrationspolitiska villkor. Det är ett avsteg från själva grundprincipen om bistånd och strider mot principerna om effektivt bistånd.

Det är anmärkningsvärt hur illa regeringens formuleringar om jämställdhet och egenmakt rimmer med de faktiska prioriteringarna i budgeten. I den nya reformagendan för biståndet står det t.ex. att svenskt bistånd ska vara en tydlig kraft för jämställdhet och att fokus ska vara två övergripande områden: främja kvinnors och flickors möjlighet att fritt bestämma över sina liv och kroppar samt stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt. Vänsterpartiet instämmer i att det borde vara självklara utgångspunkter för svenskt bistånd.

Frågan är hur jämställdhetsperspektivet de facto påverkas när regeringen samtidigt försämrar de faktiska förutsättningarna för ett bistånd för jämlikhet och rättvisa. På vilket sätt gynnas flickor och kvinnor i världen av ett minskat bistånd och ett bistånd som ska bedrivas utifrån svenska intressen? På vilket sätt bidrar det svenska biståndet till ökad jämställdhet genom att fokusera biståndet till områden med minskat jämställdhetsfokus? Det kan inte regeringen svara på eftersom man inte har gjort några konsekvensanalyser av hur den förändrade politiken påverkar jämställdhetsarbetet.

Sedan sitt tillträde har regeringen skött hanteringen av svenskt bistånd oerhört vårdslöst – i direkt motsättning till det transparenta och effektiva bistånd som behövs.

Ägarskap är centralt för att biståndspolitiken ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas perspektiv på utveckling samt sträva mot målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Ett fokus på svenska intressen sätter hela biståndspolitiken i gungning. Det är tydligt att regeringen inte har några ambitioner om att Sverige ska fortsätta att ta ansvar för den globala utvecklingen.

5 Återinför en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik

Vänsterpartiet beklagar starkt att regeringen har övergett den feministiska utrikespolitiken. Sverige har varit ett föregångsland som andra länder tagit efter. Att plötsligt ändra riktning är ett slag mot flickor och kvinnor världen runt samtidigt som det skickar helt fel signaler till omvärlden.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har undersökt effekterna av Sveriges feministiska utrikespolitik. I rapporten *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy* från 2023 konstateras att den feministiska utrikespolitiken ledde till att jämställdhetsarbetet intensifierades och att ambitionsnivån höjdes, samt att den stärkte Sveriges internationella ledarskap i jämställdhetsfrågor. Det arbetet kastar regeringen nu tillsammans med Sverigedemokraterna överbord. Enligt Sida ligger Sverige klart under målet i EU:s handlingsplan för jämställdhet om hur hög andel bistånd som ska innehålla en jämställdhetskomponent.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en stor orsak till fattigdom, och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar många gånger de mest basala rättigheterna.

Därtill kommer den politiska utvecklingen i stora delar av världen där nationalistiska och fascistiska strömningar går på offensiven. Det är en rörelse som inte sällan bygger sin politiska agenda på repression mot och kontroll av kvinnor och flickor. Jämställdhetsarbete och hbtqi-rättigheter utmanas alltmer öppet globalt av välfinansierade allianser av värdekonserverna, religiösa, ultranationalistiska och populistiska krafter. Dessa allianser drivs och/eller finansieras ofta av organisationer baserade i USA, Europa eller Ryssland och de har bidragit till att jämställdhetsarbetet gått tillbaka inom flera områden och i flera länder. De driver en familjekonservativ agenda som ifrågasätter bl.a. aborträtten, hbtqi-personers rättigheter och civilsamhällets rätt att verka.

Sverige kan och bör vara en tydlig motpol till de som vill inskränka demokrati, hbtqi-personers och kvinnors och flickors frihet och rättigheter, men då behöver jämställdhetsarbetet vara en del av alla områden inom utrikespolitiken, dvs. utvecklings-, säkerhets- och handelspolitik. Det saknas dock en uttalad ambition om att visa ledarskap i dessa viktiga frågor. Regeringen åberopar inte någon tydlig politik som ska hålla ihop Utrikesdepartementets tre ansvarsområden – bistånd, handel och säkerhet – för att säkerställa att kärnvärdet jämställdhet ska integreras. Inte heller i regeringens

reformagenda för biståndet nämns vikten av integrering av jämställdhet på alla områden.

Genusperspektivet måste integreras och genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp. Jämställdhet ska inte vara en separat och avgränsad strategi i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet vill se integrerade jämställdhetsstrategier som genomsyrar hela utrikes- och utvecklingspolitiken, dvs. utvecklings-, säkerhets- och handelspolitik.

Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.1 Upprätta en handlingsplan för jämställdhetsarbetet

Regeringen anser att jämställdhet även fortsatt är en kärnfråga, samt har tydligt uttalat en ambition om att värna kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter. Dock stöds inte denna ambition av några tydliga analyser eller någon konkret jämställdhetsintegrering i strategier eller regleringsbrev. Inte heller i Utrikesdepartementets samtliga ansvarsområden.

För att genomföra ett bra och genomarbetat jämställdhetsarbete så måste en heltäckande handlingsplan tas fram. En handlingsplan som kan granskas och utvärderas. Det är mot den bakgrunden oroande att Sidas interna handlingsplan för jämställdhet som löpte ut 2023 inte har förnyats. Handlingsplanen för jämställdhetsarbetet måste inkludera samtliga av Utrikesdepartementets ansvarsområden: säkerhet, handel och utveckling. Handlingsplanen bör redogöra för resurs- och effektmål, uppföljning och rapportering för att säkerställa effektivitet och transparens.

Regeringen ska ta fram en handlingsplan för jämställdhetsarbetet för samtliga av Utrikesdepartementets ansvarsområden, säkerhet, handel och utveckling, vilken bör redogöra för resurs- och effektmål, uppföljning och rapportering för att säkerställa effektivitet och transparens. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen ska ge alla myndigheter under Utrikesdepartementet i uppdrag att jämställdhetsarbetet ska integreras samt ingå i samtliga ambassaduppdrag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Ökad mätbarhet i biståndet

I dag saknas det tydliga siffror på hur stor andel av det svenska biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män. Bara en bråkdel av de bistånd som betalades ut i tematiska strategier går riktat till global jämställdhet samt kvinnors och flickors rättigheter. Hur mycket av resten av biståndsbudgeten som går till flickor och kvinnor vet vi inte.

Vänsterpartiet menar att Sverige, i en värld där kvinnor systematiskt diskrimineras och åsidosätts, bör ha som målsättning att avsätta hälften av biståndet eller mer till flickor och kvinnor.

Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är på samma sätt viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män i internationella organisationer.

Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Återinsätt regeringens jämställdhetsambassadör

Mandatet för regeringens jämställdhetsambassadör löpte ut i september 2024. I dagsläget har ingen ny utlysning skett, vilket är oroande. En jämställdhetsambassadör är viktig av flera skäl. Dels för att sprida information om vårt jämställdhetsarbete, dels för att aktivt driva jämställdhetsfrågor globalt.

Utrikesdepartementet har fått färre resurser till jämställdhet. Om den nuvarande ambassadören inte ersätts innebär det att departementet endast kommer att ha en enda person som helt ägnar sig åt jämställdhet. Det skulle vara en tydlig markering och allvarlig försvagning av jämställdhetsarbetet samt skicka fel signaler till vår omvärld. Detta är att jämföra med åren 2018–2022 då en ambassadör och två handläggare arbetade med enbart jämställdhet som ansvarsområde på departementet.

Regeringen bör snarast tillse att tjänsten som jämställdhetsambassadör på Utrikesdepartementet utlyses. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med.

I Agenda 2030 har världens länder slagit fast att alla människor i världen ska ha tillgång till SRHR till 2030. För att det ska bli möjligt krävs ett brett arbete som inkluderar fattigdomsbekämpning och ökad jämlikhet. Det kräver också att frågan om SRHR kommer högre upp på dagordningen.

Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Det finns ett stort behov av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för SRHR i fattiga länder. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa frågor som många gånger uppfattas som kontroversiella.

Coronapandemin har slagit hårt globalt, inte minst vad gäller SRHR. När pengar, personal och medicinsk utrustning har gått till att bekämpa coronaviruset så har andra delar av vården tvingats att stå tillbaka. Det har inte minst handlat om just mödravård och tillgång till preventivmedel och abortmediciner och liknande. Den begränsade rörelsefriheten i kombination med stigma och tabu har hindrat flickor och kvinnor från att utöva sina mänskliga rättigheter. Bland världens kvinnor är ofta homo- och bisexuella kvinnor samt transpersoner bland de mest utsatta för diskriminering och våld.

Samtidigt ser vi hur de krafter som motarbetar aborträtten är aktiva i många fattiga länder och flyttar fram sina positioner. Donald Trumps beslut att återinföra den s.k. Mexico City Policy (eller munkaviregeln) som hindrade USA från att finansiera organisationer som arbetar för aborträtten, utgör fortfarande ett mycket stort hot mot kvinnors rättigheter och var ett tydligt bakslag för den globala utvecklingspolitiken. Den amerikanska organisationen MSI Reproductive Choices har beräknat konsekvenserna av Mexico City Policy. De menar att ytterligare 2 miljoner osäkra aborter har skett och att 22 000 fler kvinnor och flickor har dött till följd av komplikationer vid graviditet eller förlossning mellan 2017 och 2020. Även om Joe Biden upphävde munkaviregeln i januari 2021 menar MSI Reproductive Choices att effekterna kommer att fortsätta en lång tid framöver, främst för kvinnor på landsbygden i låginkomstländer utan tillgång till reproduktiv hälso- och sjukvård.

Vänsterpartiet har hela tiden drivit på för att regeringen ska avsätta ännu mer resurser till SRHR och anser fortsatt att de svenska åtagandena har varit för små. Även globalt är finansieringsunderskottet fortfarande omfattande.

SRHR har under en lång tid och oavsett politisk färg på regeringen varit en prioriterad fråga i svensk utrikes- och biståndspolitik. Under 2014 till 2022 var SRHR ett av sex prioriterade områden i handlingsplanen för den feministiska utrikespolitiken. Även den nya regeringen lyfter SRHR som ett centralt område och det ingår i en av de tematiska prioriteringarna i reformagendan för biståndet. Men regeringen och Sverigedemokraterna har inte låtit de politiska prioriteringarna kring SRHR i biståndet återspeglas i finansiella medel. Det är ett tydligt exempel på hur regeringen går på tvärs med vad man säger sig göra. Något som numera präglar den svenska biståndspolitik.

Under den förra regeringen dirigerades betydande delar av svenskt bistånd om, bl.a. på grund av Rysslands fullskaliga invasion i Ukraina och kostnader för mottagande av flyktingar i Sverige. Det fick effekten att Sveriges SRHR-stöd minskade 2022, för första gången på tio år. Den nuvarande regeringen har fortsatt dragit ner på SRHR-relaterat bistånd. I regleringsbrevet till Sida 2023 skars budgeten till FN:s befolkningsfond UNFPA, UN Women och FN:s gemensamma program mot hiv och aids (Unaid) ner med 25 procent per organ. Stödet till UN Women och Unaid fortsatte under 2024 att minska. Anslaget till Globala fonden – där en ansevärd del av budgeten går till hivprevention och flickors SRHR – ligger kvar på samma nivå som 2023, trots den finansiella utfästelse Sverige gjort till fonden 2023–2025.

Minskning av medel till SRHR är särskilt olyckligt då en rad aktörer som aktivt och strategiskt verkar mot SRHR pumpar in pengar och propaganda mot SRHR i låg- och medelinkomstländer. Civilsamhällesorganisationer som arbetar för SRHR, hbtqi-personers rättigheter och jämställdhet spelar en helt central roll för att motverka de repressiva krafter som vill begränsa människors fri- och rättigheter. Därför är det mycket illavarslande att regeringen drar undan mattan för civilsamhällets biståndsarbete. Läs mer i vår motion Folkrorelsebiståndet (mot. 2024/25:63).

SRHR måste prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR – ett mål som även International Parliamentarians' Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action (IPCI) ställde sig bakom i sin slutdeklaration Stockholm Statement of Commitment.

Regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala

biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett område med växande utmaningar är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Det finns ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mödradödlighet, barnäktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och fler människor än någonsin tidigare befinner sig i dag på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid.

Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger. Det handlar om att motarbeta barnäktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård. Flera organisationer, exempelvis UNFPA och International Planned Parenthood Federation (IPPF), har börjat ställa om sin verksamhet för att förstärka sitt arbete med SRHR i humanitära kriser.

Regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är också viktigt att undanröja de hinder som utesluter vissa grupper från viktiga SRHR-insatser. Det kan t.ex. handla om fattiga kvinnor och flickor på landsbygden, hbtqi-personer, etniska minoriteter och urbefolkningsgrupper, barn och unga, äldre, funktionshindrade och människor på flykt. Hindren kan ta sig olika former och uttryck, både i form av t.ex. destruktiva normer och praktiska hinder. Därför krävs ett helhetsperspektiv i utvecklings- och biståndspolitikerna såväl som i utrikespolitiken.

Sverige ska arbeta aktivt med att inkludera utsatta grupper inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1 Särskilt stöd till barn och ungdomar

Flickors tillgång till utbildning hindras av osäkra miljöer både i skolan och i hemmet. Det kan bl.a. handla om bristande tillgång till vatten och sanitet samt utbredd könsrelaterat våld inklusive barnäktenskap och könsstympning av flickor. Könsrelaterat våld i form av barnäktenskap är också ett stort hinder för flickors utbildning, en fråga som blivit än mer avgörande i efterverkningarna av coronapandemin och den ökade fattigdomen bland barn och unga även i medelinkomstländer. För att främja flickors utbildning behövs ökade insatser inom SRHR.

Barns tillgång till SRHR behöver prioriteras som en särskild fråga. FN:s barnrättskommitté har lämnat rekommendationer till Sveriges regering om att stärka barnrättsperspektivet i biståndspolitiska policyer och program. För att säkerställa barns rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter behöver barn upp till 18 år identifieras som en prioriterad målgrupp. SRHR- och jämställdhetsrelaterade utmaningar som drabbar unga behöver adresseras i tidig ålder och inkluderas som en obligatorisk del i utbildningen för att förändra destruktiva normer och beteenden. Barn behöver också få ökad kunskap om t.ex. sexualitet och den egna kroppen.

Det är också viktigt att främja demokrati och barns rätt till deltagande kopplat till SRHR. Här spelar civilsamhället en viktig roll för att bidra till att medvetandegöra barns behov och förändra destruktiva normer. Barn och unga måste få bättre tillgång till plattformar för påverkan och ansvarskrävande inom SRHR.

Sveriges regering måste stärka barnrättsperspektivet i biståndspolitiska policyer och program. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen måste prioritera barns tillgång till SRHR och utbildning inom SRHR som en särskild fråga i biståndsarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Water, Sanitation and Hygiene (Wash) – en jämställdhetsfråga

Att säkra tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är avgörande för att kunna rädda liv världen över. Men också för att kunna bekämpa fattigdom och för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett lands hela utveckling går hand i hand med tillgång till rent vatten och sanitet. I en tid av klimatkris och fler konflikter om vatten blir det allt viktigare att lyfta dessa frågor.

Bristande tillgång till rent vatten och sanitet påverkar kvinnor och flickor särskilt hårt. Alltför många kvinnor ägnar timmar varje dag åt att hämta rent vatten i stället för att delta i utbildning eller aktiviteter som skulle kunna ge en egen inkomst. Avsaknaden av toaletter är i många länder ett av huvudskälen till att flickor hoppar av sin skolgång och många flickor tvingas att sluta skolan när de får mens. Över 400 miljoner barn globalt saknar pålitliga toaletter i skolan, av dem saknar fler än hälften – över 200 miljoner – skoltoalett helt. Det påverkar barnen negativt på flera sätt, men kanske extra orättvist är det för alla de flickor som tvingas vara hemma från skolan när de har mens visar en ny undersökning från Världshälsoorganisationen och Unicef.

Brist på rent vatten är också ett avgörande hinder för en god förlossningsvård och säkra aborter. Infektioner som sprids inom vården kostar årligen länder i södra Afrika drygt 89 miljarder kronor och leder till tusentals dödsfall. Hälften av dessa infektioner hade kunnat förhindras om vården fick bättre tillgång till rent vatten, sanitet och hygien, vilket ny forskning från Wateraid och Världsbanken visar. Wateraid menar att problemet måste lösas för att förhindra sjukdomsspridning, framtida pandemier och för att förebygga spridningen av antibiotikaresistenta bakterier.

Tillgång till sanitet, hygien och rent vatten är en mänsklig rättighet. För att säkerställa dessa mänskliga rättigheter behövs långsiktiga lösningar med hållbara, tillgängliga system för distribution av vatten och sanitet. Det behövs samhällslösningar som når alla, inte endast dem med mest pengar.

Organisationen Wateraid har granskat både det svenska och det globala biståndet till rent vatten, sanitet och hygien. Sedan de globala hållbarhetsmålen togs 2015 har det globala biståndet på området minskat med en tredjedel. Även det svenska biståndet har minskat under samma period.

När en resurs blir en bristvara tenderar den att bli en attraktiv handelsvara. Det gäller i högsta grad vatten under de senaste decennierna. Globala företag ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är låga och inkomsterna höga. Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har dessutom i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag.

Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten via det offentliga. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken, verka för att privatisering av vattenresurser stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att vi långsiktigt ska säkra tillgången till rent vatten och sanitet för hela jordens befolkning krävs att vi bygger upp hållbara system för vatten och sanitet i varje samhälle så att de kan tillhandahålla rättvisa och hållbara tjänster till alla. Då behöver regeringar och biståndsgivare förändra sitt arbete med vatten och sanitet. I dag ser vi att mycket av arbetet med vatten och sanitet sker i form av kortsiktiga projekt. Alltför många givare använder dessutom arbetet med vatten och sanitet för att visa upp just sina enskilda tekniska lösningar. Hållbara och långsiktiga system för vatten och sanitet kan inte byggas i projektform. Det krävs gemensamt ägda samhällssystem som myndigheter och regeringar kan ta ett långsiktigt ansvar för. Detta blir i synnerhet viktigt i en tid då tillgången till rent vatten hotas av klimatkrisen. Arbetet med vatten och sanitet behöver också bedrivas i aktiv dialog med det civila samhället och samhällets medborgare.

Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Stöd till kvinnoorganisationer och FN

När jämställdhetsarbetet går tillbaka är det viktigt att Sverige stödjer de aktörer som på bred front arbetar för en mer jämställd värld. Dessa krafter är tyvärr hårt pressade och är i behov av ett ökat stöd. Det rör sig om aktörer och organisationer som jobbar med kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer, progressiva religiösa aktörer och feministiska rörelser, multilaterala organ (t.ex. UN Women och UNFPA). Forskning visar att stödet till feministiska rörelser och organisationer är den enskilt viktigaste faktorn för att jämställdhet främjas i ett land. Trots det lider de av kronisk underfinansiering. Endast en procent av allt bilateralt jämställdhetsbistånd går till dessa aktörer. I Sverige stödjer ca 3 procent av Sidas flöden detta ändamål och på EU-nivå är motsvarande siffra 0,5 procent. Under Generation Equality Forum (2021) beslutade det internationella samfundet att dubblera finansieringen till kvinnorrättsorganisationer och feministiska rörelser.

Trots regeringens uttalanden och formuleringar om ökade ambitioner vad gäller stöd till globalt jämställdhetsarbete, avspeglas inte detta i budget och genomförande. Det är minst sagt anmärkningsvärt.

Det är oerhört viktigt att stödja kvinnorrättsorganisationer och kvinnoleda organisationer genom bistånd. De är bäst lämpade att bedöma och se till kvinnors och flickors behov och att arbeta mot könsbaserat våld och skadliga normer och för att öka kvinnors inflytande. Det är därför oerhört oroande att stödet till civilsamhällets organisationer både i Sverige och globalt nu hotas av regeringens nya strategi rörande folkrörelse-biståndet. Sida har sagt upp avtalet med en lång rad civilsamhällesorganisationer i

förtid. På det sättet riskerar man att över 1 700 projekt i 90 länder går förlorade. Många är till för att stödja just kvinnoaktivister.

Anslaget till FN-systemets viktigaste organ för jämställdhetsfrågor (UN Women) mer än halverades under 2022–2024 och stödet till UNFPA, som arbetar med SRHR, sänktes under samma period med ca 25 procent. FN:s fond för fredsbyggande (UN Peacebuilding Fund) har varit en av FN-systemets bäst presterande fonder vad gäller stöd till jämställdhet. Till den har regeringen sänkt stödet med 70 procent jämfört med 2022 års nivå. Medel till kvinnorrättsorganisationer och civilsamhällesorganisationers arbete med kvinnor, fred och säkerhetsagendan har försvunnit. Enligt Sidas budgetprognos 2025–2027 riskerar de globala strategierna att minska rejält i budget då anslagspost 34 föreslås minska med 45 procent till 2027. Här ingår bl.a. den globala jämställdhetsstrategin, och strategier kopplat till SRHR, Wash och utbildning. Den planerade separata globala strategin för arbetet med SRHR har slopats.

Dessa nedskärningar innebär inte bara att jämställdhet som område nedprioriterats. Det fördjupar även den kroniska underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer och feministiska rörelser vars organisationer finansieras genom FN-organ såväl som den globala jämställdhetsstrategin. I reformagendan för biståndet finns heller inte någon referens till vikten av att stötta kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer eller feministiska rörelser trots att Sida så sent som 2023 åtog sig att öka stödet till dessa aktörer.

Regeringen måste motverka underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationer genom tydliga, bindande löften och ökade anslag till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer och feministiska rörelser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör säkerställa att jämställdhetsarbetet resurssätts över alla politik-områden, och att anslagen ökar i det bilaterala biståndet, till multilaterala organisationer och till civilsamhällesorganisationer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser

Utrikes- och säkerhetspolitik har traditionellt ansetts vara ett manligt område. Således även processer som syftar till att leda till fred och återuppbyggnad. FN:s utvecklingsfond för kvinnor (Unifem) beräknar att mellan 1992 och 2019 utgjorde kvinnor inom fredsprocesser globalt 13 procent av förhandlarna, 6 procent av medlarna och 6 procent av undertecknarna. Omkring 70 procent av fredsprocesserna under samma tidsperiod innehöll varken kvinnliga förhandlare eller undertecknare.

FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet handlar bl.a. just om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. En ökad andel kvinnor i t.ex. fredsfrämjande insatser är ett viktigt mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och bottnar i rättvisekrav. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsende, valprocesser, säkerhetssektorn och återuppbyggnadsprocesser, så som det beskrivs i resolution 1325 och de påföljande resolutionerna, t.ex. resolution 2122. Ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män i fredsprocesser är nödvändigt för hållbar fred och

mänsklig säkerhet. Vänsterpartiet anser det vara självklart att kvinnors och mäns representation och deltagande i fredsprocesser bör fördelas jämnt.

Sverige bör inom FN verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom FN verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Folke Bernadotteakademin (FBA) har sedan 2015 samordnat ett kvinnligt medlingsnätverk med expertkunskap inom diplomati, fredsbyggande, fredsmedling och freds-förhandling. Nätverket har varit viktigt för att främja kvinnors roll i fredsprocesser och bidra till Sveriges arbete med resolution 1325. I regleringsbrevet för FBA 2023 beslutade regeringen att verksamheten skulle vila, och efterföljande år beslutade man att FBA helt skulle upphöra med verksamheten. Vänsterpartiet menar att regeringen omgående bör uppdraga åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor. Läs mer i vår motion Folkrörelsebiståndet (mot. 2024/25:63).

10 Kvinnors och flickors frihet och egenmakt

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning och främja jämställdhet i stort och bidrar dessutom till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. Jämställdhet är inte bara en mänsklig rättighet, utan en förutsättning för hållbar utveckling.

Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att flickors/kvinnors och pojkars/mäns skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering på grund av kön.

Regeringen har aviserat att kvinnors och flickors frihet och egenmakt är ett prioriterat strategiskt område i utvecklingspolitiken, liksom arbete för att motverka diskriminering, skadliga normer och sedvänjor. Det saknas dock ett genomgående och holistiskt arbete med de strukturer som hindrar kvinnors och flickors fullständiga, jämlika och meningsfulla deltagande. Inget nämns om ansvaret för det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet eller vikten av att verka för allmänna sociala trygghetssystem, inklusive föräldraledighet, barn- och äldreomsorg, pensioner och sjukförsäkring, med barnrätts-, livscykel- och jämställdhetsperspektiv. Det är en uppenbar brist.

I stället fokuserar regeringen biståndet till områden med minskat jämställdhetsfokus. Bland annat vill man öka andelen privatsektorsbistånd. Studien Mobilising Private Development Finance: Implications for Overall Aid Allocations (2020:1) från Expertmyndigheten för biståndsanalys (EBA) visar att bara 2 procent av

privatsektorsbiståndet har jämställdhetsfokus. Det ska jämföras med 40 procent i det vanliga bilaterala biståndet.

Samma sak gäller den tätare kopplingen mellan bistånd och handel, där ojämlikheten mellan kvinnor och män riskerar att förstärkas. Kommerskollegium konstaterar t.ex. i sin rapport *Trade and Gender Equality, The role of trade policy* (2020) att det är avgörande att handelsfrågor även inkluderar ett jämställdhetsperspektiv.

Regeringen bör utveckla och inkludera ett bredare perspektiv kopplat till kvinnors frihet och egenmakt som innebär en holistisk syn på att motverka de strukturer som hindrar kvinnors och flickors fullständiga, jämlika och meningsfulla deltagande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör bidra till framtagandet av globala mål, genomförandestrategier och indikatorer samt verka för att finansiella resurser avsätts för att utmana normer och värderingar kring kvinnors och mäns ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Alla har rätt att välja om och med vem de ska gifta sig. Barn ska inte kunna ingå äktenskap. Trots det är det alltför många kvinnor och flickor som lever i äktenskap som de tvingats in i av sina föräldrar. Flickor och kvinnor drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och unga män blir utsatta. En särskilt utsatt grupp är hbtqi-personer. Det är också alltför många som utsätts för ekonomiskt våld. Inte sällan legitimerat av ett förtryckande traditionellt eller religiöst rättssystem och praxis. Lagstiftning ska fungera dels som ett skydd för människor som riskerar att få sina mänskliga rättigheter kränkta, dels som ett normerande verktyg för att få till attityd-förändringar i samhället.

Regeringen bör arbeta aktivt med åtgärder som bidrar till att reformera diskriminerande lagstiftning, inklusive traditionell och religiös familjerätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För ett tryggt arbetsliv utan diskriminering, med lika rättigheter och lika lön för lika arbete är fria och oberoende fackföreningar en viktig nyckel. Att få organisera sig i fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det är det i många av världens länder fortfarande förknippat med stor fara. Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och mördas modiga kvinnor och män bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter. Regeringens reformagenda lägger stort fokus på företag och handel, men nämner inte det fackliga arbetets betydelse. Dessutom har man valt att säga upp avtalet med en lång rad civilsamhällesorganisationer som arbetar med fackliga frågor. Det drabbar fackförbund i 64 länder.

Sverige ska främja jämställdhet på arbetsmarknaden, arbetsplatser och i skolor och motverka våld och trakasserier i dessa miljöer genom att verka för alla kvinnors, flickors och hbtqi-personers produktiva sysselsättning, skäliga arbetsvillkor, tillgång till vatten och sanitet och lika ekonomiska rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen ska återkomma med en kompletterande plan till reformagendan för bistånd, som syftar till att aktivt verka för rätten att organisera sig i fria och oberoende fackföreningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Andrea Andersson Tay (V)

Kajsa Fredholm (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Håkan Svenneling (V)